

A propòsit del missatge de Federico Mayor Zaragoza. Grans desafiaments del segle XXI

Transcripció conferència de cloenda

Director del Centre UNESCO de Catalunya

Presentació d'en Felix Martí

A càrrec de Lluís Esteve

Per cloure aquestes Jornades, comptem amb la presència del senyor Fèlix Martí, que és el director del Centre Unesco a Catalunya. El senyor Fèlix Martí, pronunciarà la conferència de cloenda sobre el missatge del senyor Federico Mayor Zaragoza, que per un problema d'agenda d'última hora no ha pogut ser present avui entre nosaltres. La seva trajectòria personal i com a entitat a favor de la pau i el desenvolupament tenen el nostre profund reconeixement. A més volem agrair-li públicament que el Centre Unesco de Catalunya fou l'entitat garant que a nivell nacional va vetllar per la transparència de la consulta social del deute extern que se celebrà el 12 de març de 1999 coincidint amb les passades eleccions legislatives. Aquest fet, l'uneix amb el Centre d'Estudis de l'Hospitalet, que va exercir aquesta mateixa tasca a la nostra ciutat.

Moltes gràcies per la vostra invitació. En realitat esperàvem que aquesta nit poguéssim estar entre nosaltres en Federico Mayor, però finalment no ha pogut venir, i ha escrit un missatge que trobareu a la documentació que se us ha entregat. Jo no llegiré el missatge perquè llegir textos és una mica avorrit, sobretot per als que han d'escoltar-ho. D'altra banda, les idees que estan en aquest missatge i que jo usaré breument, són idees que podreu trobar en un text llarg i molt documentat que ell ha publicat fa poc, que és aquest llibre que es diu *Un món nou* i que està disponible per a tots els que desitgin ampliar-ne els coneixements. Aquest vespre diguem que jo tinc la tasca, atès que tenim molt pocs minuts, de referir-me a la situació del món i a fer una reflexió sobre com hauríem d'arreglar aquest món... Però dispenso escassament d'un quart d'hora! Per tant, tinc una certa dificultat a resoldre aquest desafiament.

Si resoldre la problemàtica a nivell local de l'Hospitalet ja ha ocupat bastantes hores, a mi que em toca arreglar el món, em sento una mica incòmode. De tota manera, he de dir que sí, que en tenim algunes pistes. De fet, parlo també en nom d'en Federico Mayor, amb qui he parlat d'aquests temes moltíssimes vegades, i compartim les idees fonamentals -en certs aspectes jo sóc deixeble d'ell. Aquí al llibre veureu que parla que, acabat el segle XX, ens queden uns quants deures importants per fer, a la humanitat del nostre temps i que, de tota manera, tenim una sort i és que sabem bastant el que hauríem de fer i que encara no hem fet. Per tant, jo seguiré una mica aquesta pista que ja sabem.

Tenim un diagnòstic bastant precís sobre els grans problemes de la humanitat contemporània i de les coses que hauríem de poder fer durant les properes dècades. I ell parla concretament de quatre desafiaments i de quatre contractes -ja sabeu que hi ha en la història de la cultura la famosa obra *El contracte social*. En Federico Mayor diu que de cara al segle XXI hi ha quatre nous contractes que caldria fer en el conjunt de la humanitat: totes les cultures, tots els països, totes les ciutats, totes les persones humanes.

El primer contracte, diu ell, és un "contracte social", un nou contracte social. Esmenta una novetat que caracteritza el món actual, que és que la humanitat ha fet un creixement demogràfic impressionant: es van trigar 40.000 anys per arribar a 2.500.000 de persones sobre el planeta, però després ja només van faltar 37 anys més per doblar aquesta quantitat, i es preveu que aviat podrem arribar a l'horitzó dels 8.000.000.000 d'habitants. Aquest és el context en el qual hem de viure i, per tant, ens hem d'afanyar a resoldre qüestions bàsiques, i una de les qüestions bàsiques és la pobresa. La pobresa no caldria que existís, aquesta és la bona notícia que tenim en aquest final de segle. La pobresa, l'extrema pobresa, existeix perquè no ens hem organitzat prou, perquè si tinguéssim ganes de resoldre-la, s'acabaria en poques dècades. Per exemple, el NUT -ja s'ha citat aquí abans- ens diu que -amb una xifra que és modesta encara, que per a una butxaca particular com la de cadascú de nosaltres sembla una xifra enorme- si durant deu anys la humanitat posés el servei de les necessitats bàsiques de sanitat, aigua i ensenyament primari, si cada any poséssim 40.000.000.000 de dòlars, s'acabaria la pobresa. És bastant bon preu, bastant bon preu, 40.000.000.000 de dòlars, perquè només amb despeses militars gastem cada any 700.000.000.000 de dòlars. Els que fan objecció fiscal, per sort, ja estan en el bon camí, per tant, per molts anys. Però la humanitat, en el conjunt, es gasta més de 700.000.000.000 de dòlars en despeses militars. Només que una petita part d'aquesta despesa, uns 40.000.000.000, per tant la desena part aproximadament, la dediquéssim a resoldre problemes bàsics, podríem

acabar amb la pobresa. Aquest és un deure que queda per fer i que podem fer si hi posem una mica d'empenta, si hi ha moltes energies disponibles a nivell individual i a nivell col·lectiu.

El segon contracte, que hem de fer i que servirà per resoldre qüestions importants del nostre temps, és el que ell anomena "el contracte natural". El contracte natural fa referència, naturalment, al medi ambient. Estem en un model de desenvolupament industrial i de consum que no és sostenible. Aquesta és la paraula tècnica que s'utilitza sempre. Vol dir que la natura està sobreexplotada, que produïm uns residus que no sabem reciclar prou bé, que estem gastant unes energies que produïm d'unes maneres absolutament irresponsables. I tot això fa que ens haguem de posar tots d'acord per canviar el model de desenvolupament i el model de consum. Ja ho sabem, el que hem de fer. Quan es reuneixen els representants dels Estats a Kyoto o d'altres ciutats del món per discutir aquests problemes, tots saben, o tots sabem, el que hem de fer, però no ho hem fet encara. L'esperança és que la major part de gent tinguem sentit comú i tinguem una capacitat de mobilitzar les energies suficients per fer aquests deures, per arribar a fer aquest contracte natural. I jo penso, per exemple, que una reflexió sobre de quina manera la gent de l'Hospitalet podria empènyer, en el nostre context, per la sostenibilitat seria una reflexió molt útil. Probablement ja es fa, però s'hauria de posar més energia i més picardia en aquesta perspectiva del contracte natural.

El tercer contracte que proposa el Federico Mayor és el que ell anomena el "contracte cultural". Què vol dir això? Vol dir que estem en un moment molt característic de l'evolució tecnològica, científica i cultural en general -molta gent parla de la societat de la informació-, i el risc seria que ens penséssim que automàticament la societat de la informació és una societat que resol problemes bàsics al conjunt de la humanitat, perquè la societat de la informació podria ser una altra vegada una societat que discrimines els "info-rics" i els "info-pobres", és a dir, que dividís la humanitat creant una nova categoria de pobresa, d'exclusos. Així, més que a la societat de la informació i les meravelles que automàticament la tecnologia promet, hauríem de passar a una societat del coneixement, que és diferent. No s'ha de confondre informació i coneixement: coneixement és una altra cosa. Quan diem en català i en d'altres llengües romàniques que una persona té coneixement, volem dir no només que sap coses, sinó que té el cap ben posat i que té el cor ben posat i que reacciona bé com a ciutadà, que participa bé. Per tant, hem de fer un nou contracte cultural, i en aquest contracte cultural entra de ple el tema que hem debatut fa una estona, el de la diversitat cultural. Si volem que la humanitat sigui lliure, que la humanitat sigui feliç i que la humanitat sigui harmònica, hem de donar un lloc, el lloc que li pertoca, a cada una de les cultures del món i acabar amb tots els sistemes de neocolonialisme cultural i de discriminació cultural que encara exercim els humans, d'unes comunitats respecte de les altres. Probablement el segle XXI podria ser el segle de l'inici de la protecció efectiva de totes les comunitats culturals; primer per autoestima, que és la millor manera que tenim de protegir les comunitats culturals, i després creant totes aquestes harmonies entre comunitats culturals de les quals parlàvem fa una estona. Per tant, aquest és l'altre bloc importantíssim, importantíssim... per avançar cap al futur, que és el contracte cultural.

I finalment ens proposa un contracte, que és un contracte genèric, que potser és el contracte dels contractes, per dir-ho així, que ell anomena el "contracte ètic". Perquè tot això sigui possible, perquè hi hagi contracte social, perquè hi hagi contracte natural, perquè hi hagi contracte cultural, hauríem d'establir un prestigi importantíssim de

la cultura ètica, hauríem de pensar que l'educació posa l'eix de les seves prioritats en la sensibilitat ètica, i hauríem d'establir mecanismes adequats perquè es produeixin aportacions amb aquesta dimensió ètica que ens vénen de totes les tradicions culturals. Justament nosaltres vivim amb una tradició cultural, la tradició científicotecnològica occidental, que és relativament pobra en matèria ètica. De fet, les nostres societats estan bastant desproveïdes de recursos ètics; en canvi, d'altres societats que a vegades anomenem primitives o més endarrerides, són més riques en cultures ètiques (aquí també vindria el rol de les religions, en la formulació d'aquestes ètiques). I, finalment, en la configuració d'una ètica comuna al conjunt de la humanitat -i aquí cal dir també que ja s'han fet força passes; en aquests últims anys la mateixa Unesco ha organitzat reunions internacionals que han establert uns primers textos, per dir-ho així, que comencen a circular sobre el que podria ser un gran projecte de formulacions ètiques consensuades universals i acceptables per totes les tradicions i per totes les comunitats humanes. Aquests són, doncs els projectes que ens queden encara per desenvolupar durant aquest segle XXI.

Molt bona nit i gràcies.